

Sarkis Hatspanian: 75 YIL SONRA MEM- LEKETİNİN SUYUNU İÇEN ATIK KÖYLÜ MAD- TEOS ARTİNİAN BİN YAŞASIN!

Posted on 07/07/2014

M
a
y
ı
s
a
y
ı
o
r
t
a
l
a
r
ı
n
d
a
i

istanbul'dan hemşehrim, soydaşım, dostum Nivart Bakırcıyan yıllardır öz evladından

öğrenmeye çalıştığı Ermenicesini geliştirmek amacıyla birkaç haftalığına Yerevan'a gelmişti. O günlerden birinde davetlisi olduğumuz bir televizyon programında Nıvart, doğup-büyüdüğüm Alexandrette-İskenderun'un 1939'a dek Ermenilerle meskûn Beylan köyünün harabe halindeki Ermeni kilisesinin çan kulesiyle ilgili çocukluğundan beri aklından hiç çıkmayan acı bir anısını anlattı. Bu TV programından sonra epeyi insan gibi o söyleşiyi yurtdışından izleyen dostlarımdan biri beni Beyrut'tan arayarak, şimdi 90 yaşındaki babasının da Beylan'ın o yıllarda üst mahallesi sayılan ATIK doğumlu olduğunu ve hep "Bizim köyün, tadı şimdi de damağımda olan suyu ölümsüz sudur, tam 75 senedir içemediğim suyumı özlüyorum" dediğini söyledi.

Namı, Gâvur Dağı adlandırılan Amanosların çok ötesine ulaşmış olan ATIK suyunun "iç iç doyulmaz" olduğunu bizim yörenin tüm insanları gibi ben de çocukluğumdan biliyordum, ama 'tadı şimdi de damağımda' dersem yalan olurdu.

Sosyal Demokrat Hınçak Partisi Lübnan Teşkilâtı'nın davetlisi olarak "15 Haziran 1915'te Konstantinopolis (İstanbul) Beyazıt meydanında idam edilen 20 ölümsüz Hınçak devrimcinin ölümsüzleşmesinin 99. Yıldönümünü" anma toplantısına katılmak için Beyrut'a gideceğim kesinleşince, memlekete yolcu ettiğim Nıvart'a '75 seneden beri köyünün suyunu içmemiş olan Beyrut'taki hemşehrimize ATIK suyu götürmek için

yardımını rica ediyorum, bunun bizim için manevi çok büyük bir anlamı var' dedim. İstanbul'a geri dönüşü sonrası, ricamı sağolsun tek bir telefonla halletmeyi beceren Nıvart'ın, doğruya doğru, birkaç ay öncesinin 30 mart seçimlerinde Bakırköy Belediye başkanlığı adayı iken de aynı beceriyi ve başarıyı göstermesini dilerdim.

Vaftiz edildiğim Alexandrette-İskenderun Surp Karasun Manuk kilisesinde şimdi ruhani görevini icra etmekte olan muhterem papaz Der Avedis'in ricasıyla aslen ATIK köylü bir Ermeni çifti, Beyrut'taki 90 yaşındaki hemşehrilerine yapılacak manevi sürprizde kendilerine ayrılan esaslı rolü seve seve yerine getirerek hemen köylerine gitmiş ve onun buralarda yaşadığı zamanlardaki gibi artık özgürce oluk oluk akmayan ama halen buz gibi suyun borularla taşınır hale getirildiği kaynağından birkaç şişe su doldurmuşlardı.

Eğer acı, çok acı tarihimizden bize miras kalan şimdiki askeri-politik-coğrafi engeller olmazsa Alexandrette-İskenderun'dan topu topu sadece 306 kilometre uzakta bulunan Beyrut'a çok daha çabuk ulaştırılacak ATIK'ın ölümsüz suyu, otobüsle Alexandrette-İskenderun'dan İstanbul'a (1.061 km.), oradan uçakla Yerevan'a (1.315 km.) ve en sonunda Yerevan'dan da Beyrut'a (1.063 km.), toplam 3.439 kilometrelik oldukça uzun bir yol katederek sonunda ulaştırılması istenen yere vardı.

Beyrut'ta, 90 yaşındaki hemşehrimin evine vardığımızda, bizi karşılayan oğlu babasına yapılacak sürprizden önceden haberi olsa da, 'sanki haberi yokmuş' gibi davranarak beni "Anavatanda yaşayan bir hemşehrin seni ziyarete gelmiş" diyerek ona takdim etti. 1924 ATIK köyü doğumlu Madteos Artinian yaşından çok ama çok daha genç duruyordu. İlk bakışta onun dört yıl önce kaybettiğim babamı ne kadar andırdığının farkına vararak içimdeki

anlatılmaz kıpırtının şoku altındayken, "Otur hele, nerelisin, kimlerdensin ?" diye başlayan tanışmamız birkaç dakika sonra Alexandrette-İskenderun'a, oradan Beylan ve sonraki anlatışından her metrekaresini avucunun içi gibi tanıdığını farkettiğim doğup-büyüdüğü köyü Atık'ına ulaşmıştı bile... Sohbetimizin çok daha samimi bir ortamda geçmesini arzuladığımdan, vakit geçirmeden konuya dalıp, özlemini gidermesi için ona kendi köyünün

suyunu getirdiğimi söyledim.

Söylediğimin doğruluğunu kontrol edercesine gözlerimin içine bakışındaki şaşkınlıkla afallama arasındaki halini gözlemlerken, “Hele bir iç bakalım, memleketinin suyunu tanıyacak mısın ?” deyişimle, bardağa doldurup ona uzattığım suyu yudumladıktan sonra “Bu bizim su, Atık’ın suyu bu kuşkusuz !” demesi bir oldu. Sonra bana asır kadar uzun gelen bir sessizlik çöktü odaya, benim gibi, oğlu da, beni onlara götüren arkadaş da, sanki olağanüstü bir reaksiyon bekliyormuşcasına, nefesimizi tutup, onun bir yudum, bir yudum daha derken tüm bardağı bitirmesini çok önemli bir olayı izlercesine pür dikkat izleyiverdik !

O an, Beyrut’da Artinian’ların evinde olağanüstü denilecek bir olay vuku bulmuştu tabii... 1915 soykırımının mağduru olmuş Ermeni halkının mucizeyle hayatta kalan evlatlarından, tarif edilemez bu vahşetten tam 9 yıl sonra Kilikia’nın miniminnacık bir köyünde dünyaya gelmiş Madteos, henüz 15’ine bile adım atmamışken, 1939 yılı sonbaharında “T.C.” tarafından işgal edildiği için terketmeye zorlandıkları Alexandrette-İskenderun Sancağı’ndan bir daha geri dönmemezcine sürgün edilmelerinden, dile kolay, tam 75 yıl sonra köyünün suyunu içmişti. ATIK’ın bunca yıl sahiplerinden öksüz bırakılan ölümsüz suyunun ağzı olsaydı eğer, “Beni sahiplerimden birine ulaştırdığınız için sizlere çok teşekkür ederim” diyeceği hiç kuşku götürmezdi.

Madteos’un hafızası en ufak bir hasara dahi uğramamıştı. Doğup-boy aldığı topraklarda yaşayagelmiş hemen herkes hakkında şaşılacak bilgilere sahipti ve memleketinin doğasını da hani “karış-karış bilir” derler ya, işte öylesine ve en ince ayrıntılarına kadar tanıyor, biliyordu. Tam da bu nedenle olsa gerek ki, anlattıklarını büyük bir dikkatle dinlerken içimden “eğer şimdi ATIK’ta yaşayan birisi Madteos dedenin köyü ve çevresi hakkında bildiklerinin yüzde birini dahi bilse şaşarım” diye düşündüm valla !

Bir ara beni sanki oradan yeni gelmişim gibi sorgulamaya kalkarken “Soğukoluk’ta Ayvazyan’lar vardı, şimdi de oradalar mı ?” veya “Nergizlik’ta Manuk Balyan, Bedros ve

Boğos adlı herkesin saygı duyduğu babayiğit iki kardeş vardı... biz ATIK'tan Halep'e geldiğimizde, ahali onların kendi köylerinde kalmayı kararlaştırdıklarını söylüyorlardı. Şimdi neredeler acep, haberin var mı ?" türünden sorular sorarken birden "Haa... senin de çoktandır oralara gidememiş olduğunu hatırladım, ama Hayastan (Ermenistan)'da da bizim oralardan çok insan var yanılmıyorsam. Onlar, 1946-47'de gemilerle anavatanına göçettilerdi, içlerinden birçoğunu yakinen tanırdım. Memlekete gitmekle çok da iyi ettiler, hepsinin çocuğu-çocuğu yüksek eğitim gördü, mimar, mühendis, doktor, profesör, akademisyen oldu" dedikten sonra söylediklerine "Doğrusu, ben de kendi çocuklarımı okuttum, her biri kendi dalında çok iyi uzmanlar oldular. Kendi alınterimle çalıştım hep, çok zor bir hayat yaşadıysam da, ekmeğimi gece-gündüz çalışarak, kendi ellerimle kazandım" diye eklemeyi de kendince uygun buldu.

"Ayrıca" dedi ve deyişinden sonra beni yukarıdan aşağıya incesi incesine süzerekten şöyle derin bir nefes alıp-verdi ve "...komünistim ben, sosyalizmin insanlar için en doğru sistem olduğuna inanarak yaşadım hep, ben şimdi de kızılıım, hem de kıpkızıl !" deyiverdi. Hemen yanıbaşımızda oturan evladının babasının sözlerini onaylayan başını sallamasını gülümseyerek karşılayan Madteos dede, gözüyle onu göstererek "bu oğlum da Ermeni ulusal kurtuluş mücadelesinin en inançlı savunucularından oldu, şimdi de öyledir zaten" diyerek sözlerini bağladı.

Ona, "Ben de seni neden ilk bakıştan çok sevdim diyordum kendi kendime, bunun cevabını sen verdin işte ! Dedemler zamanında Hınçak partisinin inançlı militanları olmuşlar. Babam ise aynı senin gibi komünist, hem de yaşamını habire Türk polisi, jandarması, mahkemesi, mahpusanesi, yani hep ezgi, baskı ve işkenceye uğrayarak, adaletsizlikle boğuşmaktan hiç yorulmamış, ihanetle, zulümle burun buruna, atbaşı usulü hep tayını mahmuzlayıp, dört nala koşarcasına yaşamış onurlu bir Ermeni'ydi. Toplumumuzda hep DELİ KEVORK olarak anıldı babam ve herkesin AKLI fazlasıyla BAŞINDA 'olduğu' toplumumuzda onun gibi delilere ihtiyaç çoktu herhalde ki, ölümünde her soy ve boydan insan tarafından büyük bir saygıyla kutsanarak sonsuzluğu kucakladı. Eh... ailede ona olabildiğince benzeyen deli-dolu bir evlat

da benim sanki... sonuçta deliliği normal görüyorum ben, herkesin normal sandığı kişilerin eyvallah ettiği anormalliklere göğüs germeyi bir onur sayıyor, bu ölçütlerle ve öylesine hoyratça da yaşıyorum işte !” dedim.

“Deli olmasaydın... köyümün suyunu kaç memleket dolaştırta dolaştırta taa buraya, bana getirir de ikram eder miydin oğul ? Bence, komünistlik dedikleri de bunun gibi bir delilik işte ! Günümüz dünyasında, herkesin sadece kendisini düşündüğü bu bencillik devrinde, başkaları hakkında, öteki-beriki için düşünme, onların kendilerini iyi hissetmesi için çabalamaya kalkmak delilik değil de nedir sanıyorsun ? İşte tam da bunun için hakiki komünistler delidir bence” diye de ısrarla ömrünü adadığı düşünce dünyasına olan inancını, sarsılmaz inancını belirtse de “Biz Ermeniler, tüm dünya halklarının en temiz yürekli yurtseverleriyiz evlat, bak benim daha pek genç çağımda öz toprağımdan ayrılışımın ardından üç çeyrek yüzyıl geçmiş olduğu halde, orayı düşünüyor, orayı düşlüyor, orayla yaşıyorum. Şimdi de, aradan 75 yıl geçmesine rağmen köyümün içtiğim bir yudum suyuyla seviniyor, mutluluk duyuyor ve coşuyorum. Hiç, ama hiçbir yer, bizim kendi vatanımız gibi olamaz ki... biz sadece kendi kökleriyle beslenen, kendi toprağında açan bir çiçek misaliyiz yani ! ATIK köyü, şimdi üzerinde işgalci olarak yaşayanların, yaşadıkları toprakla, güzelim doğasının tüm nimetlerinin yabancısı olanların mıdır, yoksa benim, senin, bizim mi peki ?” diye koca yüreğinde yıllardır sakladığı memleketine olan özlem ve sevgisini dile getirdi Madteos dede.

“Sana birşey daha söylemek istiyorum” diyerek “Bundan çok seneler evvel, birgün kendi doğup-büyüdüğüm yerlere gitmeye karar verdim. Buraların en meşhur terzisini evime getirip, çoluk-çocuk da dahil olmak üzere bütün aileye en kaliteli ve pahalı kumaşlarla, dönemin en son modasına uygun takım elbiseler dikmesi için sipariş verdim. Soydaşımız olan terziye hangi sebepten dolayı böyle bir siparişi verdiğimi açıkladıktan sonra, adamcağız tüm yeteneğini ortaya koyarak, gerçekten de mesleğinin erbabı olduğunu gösterdi ve en kısa zamanda bizleri hoşnut kıldı. Eşimle, çocuklarımı yanıma alıp, son model bir arabayla, cebime bolca para da koyarak, buradan ver elini Antakya, oradan Beylan ve Atık deyip

köyüme gitmek ve bizim evlerimiz ve tarlalarımıza el koyup, şimdi orada yaşayan muhacirlere, en bayramlık elbiselerimiz üzerimizde olmak üzere ‘zorla sürüldüğümüzde, varımız-yoğumuzu burada bırakıp, cebimiz boşaltılmış gittik buradan, hiç tanımadığımız gurbet ellerde, her türden zorlukla mücadele ederek yeniden hayat kurduk. Bitmedik, tükenmedik, evlendik, çoluk-çocuğumuz oldu, soyumuzu devam ettirdik. Yılmadık, okul, kilise, gazete, dergi, dernek, parti, vs. derken, ulus olarak kimseye boyun eğmeden, ayakta kalabilme, kendi kendimize yetebilme kavgasını yeni bir inanç, yeni bir azimle sürdüregeldik. Halimize bakın... Tanrı’ya çok şükür hiç kimseye muhtaç olmadan, kendi yeteneklerimiz ve el emeği, göz nuruyla yarattığımız ekmeğimizi hep büyük bir vicdan rahatlığıyla kazandığımız için, doyasıya bol yiyor ve evlatlarımızı da insani uygarlığın hiç bir nimetinden mahrum etmeden büyütmeyi beceriyoruz. Bizi kendi topraklarımızdan, evimiz-barkımızdan edip de, bedavadan, tek damla insan teri dökmeden, varımız-yoğumuza el koyanların karşısına çıkmak, mağdurken mağrur ve yeniden nasıl dimdik ayakta olduğumuzu görmeleri için de kalkıp buralara yeniden geldim işte. Bakın, tüm ailemle karşınızdayım, bizleri olduğumuz gibi göresiniz istedim, yaptığınız kötülüklerin yanınıza kaldığını da düşünmeyin sakın, biz... her evladımızı insanlık onurundan zerre kadar ödün vermeden, onlara ilahi adalet arayışından vazgeçmemeleri gerektiğini öğütleyerek büyütüyoruz. Unutmayın, biz kapandı demeden bu dava kapanmaz, kapanamaz !’ deyip, köyümün ölümsüz suyunu bir daha doya doya içip, oradakilerin gözlerinin taa içine bakarak, eşsiz bir gururla arkama bile bakmadan ATIK’tan çekip gitmeyi tasarlamıştım” dedi.

“Eeee, peki sonra” türünden, neyin-nasıl olduğunu anlamak isteyen meraklı bakışlarımı farkettiğinden de sözlerine “Pek yakın bir arkadaşımın bana söylediği bir söz nedeniyle düşünüp-tasarladığımı gerçekleştirmekten son dakikada vazgeçtim ama...” deyiverdi. Arkadaşının kendisine ne dediğini mutlaka öğrenmek isteyeceğimi tahmin ettiğinden de ısrara gerek görmeden “Boşuna hiç zahmet etme kardeşim, onlar, yani şimdi sana ait olan değerlerin üzerine çulunu serip uzanmış olan o Türkler, Kürtler, Çerkesler, Lazlar, Boşnaklar, Arnavutlar, vb. gibileri seni anlamazlar ki ... sen onları kendi yerine koyup da insanca düşüneceklerini mi sanıyorsun yoksa !” dediğini söyledi. Çok yıllar önce, tüm

tasarısının tek cümleyle iptalini sağlayan arkadaşının sorusunun cevabını şimdi de bilemeyişinin biçareliğiyle gözlerini bana çevirerek, “Senin onlarla çok daha uzun dönem süren merhabalığın var, ne dersin... onlar bizi anlayacak kadar insanlaşmışlar mıdır acep ?” diye sordu.

Bu sefer gözlerini önüne indirme sırası bendeydi, Madteos dedenin sorusu soru değil, otomatik tüfekten açılan ardı arkası gelmeyen kurşun misali, hedefini delik deşik edip kevgire çevirerek, paramparça eden cinstendi heyhat ! Sorduğu soruya “Hayır” yanıtını vermek istediysem de beceremedim, ama ona “Evet” demeyi beceremeyeceğimi de biliyor olmanın sıkıntısını yaşadım aynı zamanda...

Madteos dedenin arkadaşının sorusu zamanında onu frenlemiş, düşüncelerine pranga vurmuştu. Şimdi aynı durumda olan, aynı çıkmaza giren çaresiz bendim besbelli... “İnsanın bütün bir ömür boyu cevabını arayıp da bulamayacağı sorular nasıl da mahvediyor, kahrediyor insanı böyle !” diye dipsiz bir kuyuya düşüp de çıkamamazlık hissiyle içimin nasıl aniden ve hızla boşaldığını, yüreğimin hiç ama sanki hiç bir değer taşımamazcasına, sonuna dek boşaldığını farkedip, kendimden korktum.

“Bu denli karmaşık bir düşünce ve duygu kargaşasında, insanın kendi kendini yeme biçareliğinden kaçmayı denemesi” gibi beni bunaltan bir hisle, o anda kendim için tek kurtuluş yolunun misafiri olduğum Madteos Artinian’ın evini tez elden terketmek olduğundan başka hiçbirşey düşünemezken, onun son sözleri, aynen ATIK’ın yüreğime serpilen tertemiz suyu gibi her türlü kirden arınmış berraklıktaydı.

“Takma kafana oğul... ‘acıyı bal eyleyen’ halkımızın 1924’te ATIK’ta doğan Madteos evladına, 90’ına merdiven dayamış olan tüm ömründe, bir an bile olsun hiç aklından ve yüreğinden çıkarıp atamadığı köyünün ölümsüz suyunu, 75 yıl sonra da olsa yudum yudum içip, kısa bir an için olsun memleket özlemini gidermesini sağlamak için seferber olan, Sarkis, Nıvart, Avedis, Garbis, Lusin, Vasak ve Grigor gibi evlatları varsa eğer, inan bana,

bizler de en az “Su yaşamdır” doğrusu kadar insani yaşamı simgeleyen kutsanmış ve en fazla köyümün suyu kadar ölümsüz bir ulusun insanıyız kuşkusuz... Öyleki, bize ölüm yok evlat... bize ölüm yok !”

Sarkis HATSPANIAN

Yerevan, 05-06-07 temmuz 2014

DOĞU ERMENİSTAN

P.S. Paris’te doğup Doğu Ermenistan’da büyüyen kızım Mariam Arpi’nin doğduğu 20 haziran günü, evladımın 18’inci yaşını bizzat kutlayabilmek için içim içime sığmadan yaptığım yolculuk esnasında, Beyrut’tan havalanan uçağın önce Halep, sonra Antep, daha sonra sırasıyla, Adıyaman, Kharberd, Dersim, Erzurum ve Kars, yani 29 ekim 1923’ten beri askeri-politik-hukuki işgal altında bulunan Kilikia ve Batı Ermenistan topraklarının gökyüzünde özgürce uçtuğu dakikalarda, yıllar önce Madteos Artinian’ın doğup-büyüdüğü toprakları ziyaret etmesini engelleyen o zor soru bir saniye bile aklımdan çıkmazken, hosteslerin dağıttığı günlük gazetelerden birinin baş sayfasında Güney Afrika Cumhuriyeti’nde ırkçı Apartheid rejimine karşı verdiği mücadele nedeniyle 1984 yılı Nobel Barış Ödülü’ne layık görülen Desmond TUTU’nun fotoğrafını görünce, 1915’ten bu yana bulmaya çalıştığımız o zor sorunun en ideal cevabını O değerli ruhbanın yıllar önce siyah ırkdaşlarına yönelik bir konuşmasında, “Beyazlara iyi davranın, insanlıklarını yeniden bulmak için size ihtiyaçları var” diyerek vermiş olduğunu hatırladım birden.

Öyleki, bir Ermeni olarak, O büyük hümaniste duyduğum sonsuz saygı gereği, bize çok ama çok ihtiyacı olan kendi beyazlarımıza Desmon TUTU’nun yukarıdaki sözlerini bir kez daha duyururken, bu yazımı okuyan öylelerinin olur da yolu bizim oralardan geçerse, mutlaka ATIK köyüne gidip, içlerini temizleyecek o buz gibi suyumuzdan içip, başta Beyrut ellerinde zoraki sürgünlük yaşayan şimdi 90 yaşındaki Madteos Artinian olmak üzere, dünyanın

herhangi bir köşesinde daha dün ve bugün doğmuş olan ve bundan böyle de doğacak tüm Madteos'larımızın adalet beklentisiyle çarpan yüreklerini anlamaları için, onlardan insani bir çaba sarfetmelerini istiyor ve sonuç olarak 'bizler bu dava bitti demeden bu davanın bitmeyeceği' doğrusunun bilinmesi gerektiğini de hatırlatıyorum.